

Datum

2024-10-25

Adress

Lugna gatan 82

Diarienummer

FSKF-2024-10927

Yttrande**Till**

Kommunstyrelsen

Remiss angående Remiss från Utbildningsdepartementet - Offentlighetsprincipen eller insynslag (SOU 2024:28) STK-2024-1178

Förskolenämnden har beslutat att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Förskolenämnden ställer sig positiv till lika villkor för offentligfinansierad verksamhet ska gälla samt att allmänheten ska ges möjlighet till insyn i verksamheten hos olika typer av huvudmän, inte enbart de offentligt ägda. Det är en viktig demokratisk princip att allmänheten bör ha lika insyn och möjlighet att granska den verksamhet som finansieras av offentliga medel.

Förskolenämnden ställer sig positiv till att öka insynen i de privata aktörernas verksamhet genom att de privata aktörerna ska omfattas av offentlighetsprincipen. Det är en lösning som inte innebär parallella juridiska strukturer för de offentligt ägda verksamheterna och de privata aktörerna. Det är vidare en beprövad lagstiftning som det finns erfarenhet av att införa hos privata organ.

I yttrandet lämnas vissa synpunkter och kommentarer på innehållet i själva utredningen. Förskolenämnden har synpunkter på att någon analys i förhållande till 30 kap. 27 § Offentlighets- och sekretesslagen, OSL (2009:400) inte är gjord samt att relationen mellan ändringsförslag i 19 kap. OSL och resten av OSL inte är tillräckligt klarlagd. Vidare anser förskolenämnden att kommunernas ansvar som tillsyns- och arkivmyndighet behöver en djupare analys. Förskolenämnden noterar även att pedagogisk omsorg inte omfattas av utredningsdirektivet.

Yttrande

Inledning

Förskolenämnden har fått möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet *Skolinformationsutredningen* (SOU 2024:28) samt Utbildningsdepartementets efterföljande

promemoria *Offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet.*

Sammanfattningsvis innehåller slutbetänkandet tre förslag. Ett förslag som innebär att offentlighetsprincipen även ska omfatta huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem, privat anordnad komvux samt utbildning i folkhögskolor som motsvarar komvux i sfi (privata aktörer). Samt två olika former av insynslag som ska gälla för de privata aktörerna. Utöver det har även Utbildningsdepartementet skrivit ett kompletterande förslag till Skolinformationsutredningens tre förslag.

Förslag om införande av offentlighetsprincipen

Det första förslaget innebär att tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter, i tillämpliga delar också ska gälla handlingar hos huvudmän för privata aktörer. De privata aktörerna ska även jämföras med myndigheter vid tillämpningen av OSL. Arkivlagen (1990:782) ska också gälla även för allmänna handlingar hos de privata aktörerna. Fysiska personer samt dödsbon och konkursbon efter fysiska personer som bedriver offentligt finansierad skollagsreglerad verksamhet ska inte omfattas av offentlighetsprincipen.

Förslag om införande av insynslag för enskilt bedriven verksamhet inom skolväsendet

Utredningen har vidare identifierat två olika lösningar för hur en ny lag om insyn i enskilt bedriven verksamhet inom skolväsendet (insynslagen) kan utformas. Den ena är att insynslagen ansluter till systemet för handlingsoffentlighet enligt tryckfrihetsförordningen och sekretessreglering enligt OSL och att den administrativa bördan minskas genom enklare förfaranderegler. Den andra är att en insynslag innehåller en lista med handlingar som finns hos de fristående aktörerna och som ska omfattas av insyn. Den administrativa lättningen med en sådan insynslag består främst i att det inte behövs något diarium. I stället anger lagen vilka handlingar som allmänheten har rätt till insyn i samt på vilka grunder en enskild huvudman helt eller delvis kan vägra att ge insyn i en handling som omfattas av lagen (vägransgrunder). Utredningen bedömer att lösningen insynslag med lista ligger mer i linje med direktivets ordalydelse, varför detta presenteras som huvudförslag.

Förslag om offentlighetsprincipen med lätttnadsregler för mindre enskilda huvudmän i skolväsendet

I promemorian presenteras ett fjärde alternativ som innebär att offentlighetsprincipen görs tillämplig i fristående förskolor, skolor och fritidshem genom ändringar i OSL och att det även införs särskilda undantagsregler, s.k. lätttnadsregler, i OSL för mindre huvudmän (högst två för/skolenheter). Dessa undantagsregler innebär i korthet att:

- Skyndsamhetskravet vid hantering av en begäran om allmän handling byts ut mot ett rimlighetskrav.
- De mindre huvudmännen får avgöra på vilket sätt som den allmänna handlingen ska lämnas ut.

- Vidare ska inte en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling kunna anses vara förvarad hos mindre huvudmän, se 2 kap. 6 § 2 st tryckfrihetsförordningen (1949:15), TF.
- Efterfrågeförbudet i 2 kap. 16 § TF ska inte heller gälla enligt promemorian.

Skolinformationsutredningens huvudförslag till insynslag innehåller motsvarande förslag till lättnader för hanteringen av handlingar som promemorian.

Bäst avvägd lösning för insyn

Förskolenämnden ställer sig positiv till att lika villkor för offentligfinansierad verksamhet ska gälla samt att allmänheten ska ges möjlighet till insyn i verksamheten hos olika typer av huvudmän, inte enbart de offentligt ägda. Det är en viktig demokratisk princip att allmänheten bör ha lika insyn och möjlighet att granska den verksamhet som finansieras av offentliga medel.

I likhet med promemorian ställer sig Förskolenämnden positiv till att insynen i de privata aktörernas verksamhet ska göras genom att de privata aktörerna ska omfattas av offentlighetsprincipen genom tryckfrihetsförordningen och OSL. Det är en lösning som inte innebär parallella juridiska strukturer för de offentligt ägda verksamheterna och de privata aktörerna. Det är vidare en beprövad lagstiftning som det finns erfarenhet av att införa hos privata organ.

Förslagen i förhållande till 30 kap. 27 § OSL

Förskolenämnden anser att det finns ett behov av en analys kring tillämpningen av 30 kap. 27 § OSL i förhållande till de förslag som presenterats. Intresset av insyn i fristående huvudmäns verksamhet är en redan förekommande fråga i den kommunala tillsynsverksamheten. Vissa av de handlingar som genom utredningens förslag kommer omfattas av insyn är sådana handlingar som även samlas in och bearbetas inom ramen för kommunernas tillsyn av de fristående förskolorna. Uppgifter i dessa handlingar som rör enskilds affärs- och driftsförhållanden omfattas emellertid av sekretess hos tillsynsmyndigheten i den mån det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften skulle röjas för obehöriga, 30 kap. 27 § OSL.

Förskolenämnden konstaterar att förslagen medför att uppgifter om den enskildes affärs- och driftsförhållanden i handlingar som begärs ut från den kommunala tillsynsmyndigheten kommer åtnjuta ett starkare skydd genom tillämpningen av 30 kap. 27 § OSL i jämförelse med om samma handling begärs direkt från den enskildes verksamhet. Det hade mot denna bakgrund varit önskvärt med en analys i utredningen kopplat till hur förslagen i utredningen förhåller sig till den kommunala tillsynsverksamhetens tillämpning av 30 kap. 27 §.

Otydligt vilka bestämmelser som ska tillämpas

Enligt förslaget från utredningen om att de privata aktörerna ska omfattas av offentlighetsprincipen kommer de privata aktörerna att jämföras med myndigheter i offentlighets- och sekretesslagen. Det innebär att de inte längre kommer att omfattas av bestämmelserna till skydd för enskilds ekonomiska förhållanden. Bestämmelserna

till skydd för en myndighets affärsverksamhet kommer att bli tillämpliga istället. Utredningen föreslår bl.a. att skyddet för uppgifter om de privata aktörernas ekonomiska förhållanden ska regleras i 19 kap. OSL. 19 kap. OSL reglerar idag skyddet för det allmännas ekonomiska intresse. I utredningen föreslås en undantagsbestämmelse, 19 kap. 1a § OSL, där sekretess inte ska gälla för bl.a. uppgifter om antal barn/elever och sammansättning av grupper av barn/elever.

Vidare ska sekretessen i 23 kap OSL gälla för den skollagsreglerade verksamheten hos de privata aktörerna. Samtidigt konstateras i utredningen att skolverksamheten ofta är den enda verksamhet som de privata aktörerna bedriver och att den därmed också bör utgöra affärsverksamhet.

Förskolenämnden anser att det behövs en mer omfattande analys gällande hur bestämmelserna i 19 kap ska förhålla sig till övriga regler i OSL, t.ex. sekretessen för enskild i utbildningsverksamheten i 23 kap. OSL. Förskolenämnden ser en risk i att de privata aktörerna kommer ha svårigheter med att veta vilken bestämmelse som ska tillämpas för uppgifter som kan omfattas av sekretessreglerna i t.ex. både 19 kap och 23 kap. Det är av särskilt intresse för förskolor eftersom huvudregeln är sekretess i förskolesekretessen i 23 kap. 1 §.

Konsekvenser för kommuner

I utredningen framgår bl.a. att kommunerna ska granska fristående förskolors tillämpning av handlingsoffentligheten samt vara arkivmyndighet. Det framgår att det kommer innebära marginellt ökade kostnader för kommunerna att utöva tillsyn avseende fristående förskolors och fritidshems tillämpning av handlingsoffentligheten. Vidare framgår det att kommunernas arbete som arkivmyndighet bör kunna rymmas inom tillsynsavgiften. Förskolenämnden anser att denna analys är allt för kortfattad och behöver fördjupas. Malmö stad är en stor kommun med många fristående förskolor. Ansvar som arkivmyndighet kan medföra utmaningar både organisatoriskt och kostnadsmissigt.

Tydligare analys avseende lättnadsregler om registrerings- och arkiveringsskyldigheter behövs

I förslaget om insynslag och förslaget som ges i promemorian (i promemorian avses endast mindre huvudmän) föreslås lättnader gälla kopplat till registrering och arkivering som innebär bl.a. att arkivlagen inte ska vara tillämplig samt att handlingar inte behöver bevaras längre än sju år, och i vissa fall får gallras tidigare än så. Av 3 § arkivlagen (1990:782) framgår att myndigheters arkiv är en del av det nationella kulturarvet och ska även tillgodose forskningens behov, utöver rätten att ta del av allmänna handlingar och behovet av information för rättskipning och förvaltning. Förskolenämnden anser att det är svårt att överblicka vad lättnadsreglerna kan få för konsekvenser och vill understryka behovet av en tydligare analys i förhållande till 3 § arkivlagen.

